

DEBATT

Grunnkart blir viktige for arealregnskapene

Fire etater har gått sammen om å utarbeide et felles, nasjonalt grunnkart. Et mål er å **FRIGJØRE RESSURSER** i kommuner og fylker som skal utarbeide slike regnskap.

Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) anbefaler at kommunene utarbeider arealregnskap som en del av kommuneplanarbeidet.

Datagrunnlaget for slike regnskap finnes i offentlige kart og databaser. NIBIO, SSB, Kartverket og Miljødirektoratet har sammenstilt noen sentrale datakilder og lagt til en økosystemklassifikasjon i et nytt «Grunnkart for bruk i arealregnskap».

En testversjon av grunnkartet distribueres gjennom det offentlige geodatasamarbeidet Norge digitalt og portalen *geonorge.no*.

Et arealregnskap skal dokumentere faktiske eller planlagte arealendringer og gi oversikt over planreserven i en kommune. Kommuner som har erklært seg som arealnøytrale, vil kunne benytte arealregnskap for å dokumentere måloppnåelse.

Arealregnskap kan i tillegg vise miljø- og klimakonsekvensene av planer for fremtidig arealdisponering.

I dokumentet *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027* ber KDD kommunene om å utarbeide arealregnskap. Slike regnskap skal være en del av kunnskapsgrunnlaget for arealplanleggingen. Det forventes at kommuner som vil legge ut nye arealer til utbyggingsformål, kan legge fram et arealregnskap som viser at det ikke er tilstrekkelige muligheter i eksisterende planavklarte områder.

Samtidig har Miljødirektoratet fått i oppgave å etablere et forvaltningsnyttig naturregnskap, og regjeringens jordvernstrategi slår fast at «Jordvern vil være et tema i arealregnskap for kommuneplanprosesser».

Dette viser at begrepet *arealregnskap* er aktuelt, men samtidig mangfoldig.

Et arealregnskap skal dokumentere faktiske eller planlagte arealendringer og gi oversikt over planreserven i en kommune. Grunnkartet skal gjøre det lettere å slike regnskap, skriver Geir-Harald Strand.

ILLUSTRASJONSFOTO: ESPEN BRATLIE / SAMFOTO

Behovet for arealregnskap og utformingen av slike arealregnskap varierer mellom sektorene og mellom forvaltningsnivåene.

De forskjellige regnskapene kan likevel inngå i en større sammenheng hvis de bygger på et felles datagrunnlag. Det vil styrke mulighetene for sammenligning på tvers av sektorer, samtidig som man unngår kostnadskrevede dobbeltarbeid.

Et felles kartgrunnlag må baseres på detaljerte data fra det offentlige kartgrunnlaget (DOK) og omfatte både arealbruk, arealressurser og arealdekke.

For å imøtekomme behovene for naturregnskap må det også inneholde en økosystemklassifikasjon. Data som inngår i grunnkartet må være standardiserte, veldokumenterte og underlagt et velde-

finert forvaltningsregime.

Ved å benytte etablerte metoder for kartlegging og klassifikasjon av arealressurser, arealbruk og økosystem kan grunnkartet avledes fra eksisterende data uten at det gjennomføres noen omfattende og kostnadskrevede ny kartlegging. Sektorspesifikke eller tematiske arealregnskap kan deretter utvikles videre fra dette grunnkartet ved å tilføre supplerende temadata (arealplaner, jordtyper, artsobservasjoner, bygningsdata etc.).

De fire etatene NIBIO, SSB, Kartverket og Miljødirektoratet har gått sammen om å utarbeide et felles, nasjonalt grunnkart for bruk i arealregnskap. Arbeidet gjøres med utgangspunkt i metode og datagrunnlag som allerede benyttes i den offentlige

” Grunnkartet er ikke i seg selv et arealregnskap, men et utgangspunkt som må suppleres med andre data.

arealbruks- og arealressursstatistikken.

Dette grunnlaget berikes ytterligere ved å legge til en økosystemkoding, utarbeidet av Miljødirektoratet med faglig støtte fra NINA.

Grunnkartet foreligger i en testversjon som formidles via nettportalen *geonorge.no*. Datasettet dokumenteres og forvaltes innenfor rammene av det nasjonale geodatasamarbeidet *Norge digitalt*.

I 2024 innhenter etatene erfaringer med bruk av datasettet fra kommuner, fylkeskommuner, statsfor-

valteren og andre med ansvar eller interesse for arealregnskap.

I forkant av en rutinemessig produksjon med årlige versjoner fra 2025 vil det bli gjort tiltak for å avbøte kjente mangler. I denne sammenheng er det viktig å skille mellom mangler i de data som legges til grunn for kartet, og mangler som skyldes produksjonen av kartet.

Feil og mangler i grunn-data må rettes i disse datasettene og av de respektive dataeierne.

Erfaringene som er høstet i løpet av 2024, er at

endingsstatistikken som benyttes i arealregnskap, må behandles med forsiktighet. Det er ikke all endring i datagrunnlaget som reflekterer reelle endringer. Noe skyldes feilretting, geometriske unøyaktigheter som oppstår når flere kart settes sammen, eller manglende samordning av definisjonene som brukes i ulike deler av kartgrunnlaget. Disse utfordringene må dokumenteres.

Det er viktig å understreke at grunnkartet i seg selv ikke er et arealregnskap, men et utgangspunkt som må suppleres med andre data. Det kan være kommuneplaner, miljødata, kulturminnedata eller jordegenskaper - alt avhengig av typen arealregnskap.

For alle typer arealregnskap må det også utvikles egne regnskapsmetoder med tilhørende veiledere. Dette må gjøres av eksperter innenfor de ulike fagområdene.

Prosessen kan beskrives som et hierarki. Grunnkart for arealregnskap skal være et fundament i bunnen av dette hierarkiet. Fundamentet må deretter suppleres med sektorspesifikke data.

Til sist må det utvikles regnskapsmetode tilpasset det enkelte regnskapsformål. Arealregnskap kan først utarbeides når alle disse tre nivåene er på plass.

Ett av målene med grunnkartet er å frigjøre ressurser hos de kommunale og fylkeskommunale ekspertene som skal utarbeide arealregnskap, slik at disse kan brukes på de faglig krevende oppgavene høyere i hierarkiet.

Geir-Harald Strand
NIBIO Kart og statistikk

